

P. 11. 132

CERNĂUȚI

IULIE—AUGUST 1942

An. XVII	FĂȚ-FRUMOS	Nr. 4
ARTĂ LITERATURĂ	Director: LECA MORARIU Secretar de redacție: Octavia Lupu - Morariu	ȘTIINȚĂ VIAȚĂ SOCIALĂ

Expoziția Institutului de literatură dela Universitatea Cernăuți
(azi Institutul „Cernăuți”) în 11—14 Mai 1939

Redacția și administrația: Cernăuți, str. Munteniei 14

3761 935-142

CERNĂUȚI

IULIE - AUGUST 1942

An. XVII	FĂT-FRUMOS	Nr. 4
ARTĂ LITERATURĂ	Director: LECA MORARIU Secretar de redacție: Octavia Lupu - Morariu	ȘTIINȚĂ VIAȚĂ SOCIALĂ

Holt Waffen!

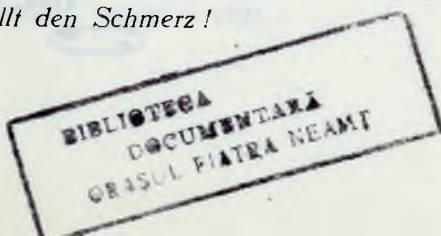
de Eminescu

Vernehm den fernen Ruf der Schwachen,
Der unterdrückten Bruderschar;
s'ist Bessarabiens sanfte Stimme,
Das naht dem Jüngsten Tag türwahr!
Es ist ja unsre jüngste Schwester,
Die unter den Kalmücken stöhnt;
Sie schleppen sie am Henkerstricke,
In schweren Ketten, arg verhöhnt.
Verschied sie oder schläft, erwartet
Von Hundejungen ihren Tod?
Holt Waffen,
Rumänen, brecht die Not!

Wo schwanden hin die Adler alle
Und der Karpaten Falkenschwarm?
Ihr Transylvaniens stolze Söhne,
Seid ganz zermürbt vom steten Harm,
Dass ihr erniedrigt könnt ertragen
Von Braschow weit bis nach Abrud,
Dass euch in schnöder Knechtung halten
Finnotataren blinder Wut?
Wird niemand je die Ketten sprengen,
Habt keine Arme, habt kein Herz?
Holt Waffen,
Rumänen, stillt den Schmerz!

935.142

44391
3161

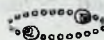

Und du, geliebte Bukowina,
 Du, Stefans Wappendiamant,
 Versankst als Sklavin und als Dirne
 In feige, schmutz'ge Judenhand!
 Weh, deine Schand' ist ohnegleichen;
 Die heil'ge Erde ist entweiht,
 Ein Schurke, Idiot, Entmannter,
 Wer noch wollt's leiden läng're Zeit!
 O, lasst von nun Trompeten schallen
 Und hebt die heil'ge Fahne hoch!
 Holt Waffen,
 Rumänen, brecht das Joch!

Seid ihr verstummt am Krisch und Muresch?
 Ist's Tod? Ist's Ohnmacht? Schlaft ihr schwer?
 Ist Dragosch nicht aus Maramuresch,
 War er nicht in der Moldau Herr?
 Zerbrach er nicht der Feinde Wolken,
 Den Litauer und den Tatar?
 Wird Dragosch, stolzer Ure Jäger,
 Nicht jagen können den Madjar?
 Schmach dem, der jetzt noch schlafen wollte,
 Wacht auf, dass euch nicht rafft der Tod!
 Holt Waffen,
 Rumänen, tilgt die Not!

Unsterblich grüne Lorbeerzweige
 Leg' auf die Stirn, mein Land, von heut',
 Der Trikolore stolze Falten
 Schling' um die tapf're Brust erneut!
 Entreiss' der Scheide deinen Degen,
 Ruf deine Söhne rasch herbei
 Und zieh' mit allen — Löwen, Falken —
 In ungestümen Kampf aufs neu'!
 In blut'gen Wellen mögen fallen
 Der Feinde Horden ohne Weil'!
 Holt Waffen,
 Rumänen, Sieg und Heil!

Trad. de Laurentie Tomoiaga

Ei bine, nu!

(Confesiune)

Ich weiss nicht was soll es bedeuten,
Dass ich so — — bin;
Ein Märchen aus neueren Zeiten,
Das kommt mir nicht aus dem Sinn.

Și care anume e povestea ce te obsedează?

Ziua de 8 Iulie 1941. În cutare librărie din Capitală, — întâlnire, față'n față, cu d-l I. Simionescu, Președintele Academiei Române.

— Domnule L. M., mă bucur că iar te-ai vădit atât de Român! (Aluzie la *evadarea* noastră din iadul Scorpiei roșii — iperromantică și oricum nu prea de toate zilele...). Mi-a vorbit Kirileanu de reeditarea poveștilor d-tale. Dar acuma, greu; nu tipărim nimic... Ce-ți fac publicațiile? ¹⁾

— Apar și vor apare regulat.

— Abonați mai ai?

— Așa și așa...

— Păi dă? Și *tonul* d-tale e vinovat! (Aluzie la foarte vertebrata conduită de totdeauna a revistei „Făt-frumos“). Deși uneori e bine și așa. Totuși, nu uita: Ești unul singur! Pe când ceilalți — cu zecile și sutele! — încheia sfatul.

Ce-oi mai fi îngăimat, n'are importanță. Dar am ieșit scârșind: — „Sărmanul“ Eminescu! —

*

Ei bine, nu te poți desbăra de amintirea acestui incident.

Deschizi din întâmplare colecția „Făt-frumos“ 1929. La pag. 173, între amintirile lui Constantin Morariu, care acesta a fost *Cineva* ²⁾, cuvintele — unchiului său Constantin

¹⁾ Acelaș prea-generos G. T. Kirileanu, împreună cu alt om de ispravă (Em. Bucuța), au făcut ca totuși poveștile *Dela noi* să se tipărească din nou (în ediția a VI-a) — pentru Transnistria — la Casa Școalelor 1942.

²⁾ Se va găsi cândva realul istoric, bucovinean care să arate cine a fost rășboitorul Român Constantin Morariu (să zicem nemembru al Academiei Române — față de... membrul Acad. Rom. V. Mangra de pildă...).

Morariu, profesorul de teologie (cătră tânărul Constantin Morariu, student teolog): „Ține minte, măi, să aperi și tu în viața ta orice cauză ce vei afla= o dreaptă din toate punc=tele de vedere!“...

*

Se verifică așa=dar faptul, că alt cli=nat izvodește alt diapazon sufletesc!... Și — vorba d=ului prof. I. Simionescu — uneori e bine și așa! Chiar dacă asemenea periferici vertebral=ți urmează să nu se=nvrednicească de scufundarea în toate bunurile efemere, la capătul cărora așteaptă îngă=duitoarea hodină în câte un fotoliu dela Academia Română.

Fotolii în cari n=au prea încăput o seamă de preaver=tebral=ți (ca Eminescu, Vlahuță și chiar Caragiale) sau „bieți“ mărginași (neministeriabili!) ca Creangă, Grigorescu, Ibrăi=leanu, Iosif, Anghel...

*

Să înțelegem deci că n=crugul zodiei noastre o seamă de bipezi se disting — și poate chiar vor să se distingă — prin nedecorații, nedoctor=ate honoris causa, ne=înalte=mem=brii etc.

Leca Morariu

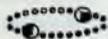
ooo○ooo

POPULAR

Și=am zis dară solz de pește —	— Îra, draga mea nevastă,
Muierușca iar bolește!	Ce=a trecut pela fereastă?
Dar bărbatul tot simțește	— Măța=i! Măța cea dela vecina,
Muierea de ce=i bolește...	Care mi=o mâncat slănina...
Și ca nu cumva să moară,	— Măi muier, draga mea,
O întreabă într'o doară:	Nu știu zău de s'a putea,
	Nu știu de=a putea să fie:
	Măța nu=i cu pălărie!

Auzit dela Ileana Bujeniță din Ostrița (deportată de bolșevici...).

de Octavia Lupu=Morariu

Veac fanariot

Era pe vremea bunului Neculce,
Vel vornic, ce cu lacrimi crușite
Letopiseșul fără izvodit=a,
Să nu se'nece vremile cumplite,
Ce s'abătură pe sărmana țară,
Acoperind-o greu cu scârbă și ocară...

.....

Se grămădiau într'una semne răle:
Dentăiu căzu omăt în zi de-Armîndeni;
Pierea ca arsă floarea depe ramuri
Și degerat=au viile tutindeni.

Când da, spre vară, grâul să se coacă,
Porni din ceriu potop, bătu și piatră,
De frământă cu țarnă=al pâinii aur
Și jalea mare fu în orice vatră.

Se năboiră=apoi Siretiul, Prutul,
Tărind cu huiet casă, oameni, vite,
Și tot pe-atunci pojarul mistui=a
Lăcașuri trei, de trăsnete pălite.

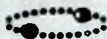
Părea un țințirim Moldova toată:
Cu toamnă timpurie, mohorită,
Cu foamete, jălanie și frică
Și=obidă multă, greu înăbușită.

Cerșia norodu 'n rugi fierbinți, ca Domnul
Diznou să=și verse mila sa cerească
Și țara 'n cumpăna cea grea căzută
De toate rălele s'o izbăvească...

.....

Și 'n vreme ce=așteptau de Sus minunea,
Porni și crivățul deînspre Mosc urlând
Și răspândi cu fulgii=odată vestea,
Că 'n sânge gonește cătră Scaun lup flămând.

Liviu Marian

Pictorul bisericesc popular Gheorghe Berlinschi

(1855 — 1929)

La 18 Iulie a. c. se împlinesc 13 ani dela moartea lui Gheorghe Berlinschi (din Satu-Mare, lângă Rădăuți), cea mai populară figură de zugrav de icoane și de biserici din Bucovina și cel din urmă reprezentant al tradiției vechi de pictură religioasă și iconografie, în această parte a Moldovei-

Din Județul-de-apoi dela Ceahor

de sus. Afară de Gh. Berlinschi, originar din orașul Siret, mai cunoaștem încă maiestri zugravi bisericești din Bucovina veacului al XIX-lea; pe *Vasile Chișăscul* și *Vasile Elman*, ambii din Suceava. Aceștia au zugrăvit, la 1830 „biserica cea mare” a Mănăstirii Neamțului, cu altarul și cu amândouă pridvoarele.

Dânșii lucrase după vechea tradiție de pictură religioasă românească, într-o vreme când, în Bucovina și'n Mol-

dova, această tradiție începea a muri.

După acești doi zugravi de școală veche, ai Sucevii, Gh. Berlinschi le-a continuat arta până nu demult.

Gh. B. s'a născut în străbunul Siret, la 9 Aprilie 1855, dintr'o veche familie de negustori. Isprăvind școala primară la Siret, s'a dedicat meșteșugului de a zugrăvi icoane sfinte la un zugrav din Rădăuți, cu numele Diaconovici, urmând unei puternice înclinări pentru această meserie.

Înrolat în armată ca soldat activ, într'un regiment din Viena, s'a perfecționat aici, în pictura religioasă, luând lecții teoretice și practice la un pictor german Vienez, în cursul celor trei ani de stagiu militar în capitala Austriei.

Aceasta între anii 1875 și 1878. A luat apoi parte la campania Austriei cu Turcia pentru ocuparea Bosniei, în 1878, de unde s'a întors acasă rănit și decorat pentru vitejie, ca atâția alți Români bucovineni. Urmează un scurt popas în orașul său de baștină. Dar sărăcit și deposedat de evreime, Siretul nu l-a mai putut lega în chip durabil. Trece peste „Cordun” în Moldova liberă, unde trăește aproape doi ani, la Galați și la Tecuci, ocupându-se cu meseria zugrăviei bisericesti și perfecționându-se tot mai mult în aceeași direcție. La 1880 se întoarce în Bucovina și se căsătorește în toamna aceluiasi an cu Olimpiada, fiica lui Alexandru Ieremievici-Berariu, dascăl bisericesc, învățător și notar comunal din Satu-Mare, lângă Rădăuți. Olimpiada era o soră mai mică a învățatului și bine-știutului preot Artemie Berariu fost paroh în Ceahor și protoiereu județean al Cernăuților, tatăl poetului și neînfricatului luptător naționalist bucovinean, Constantin (Stănică) Berariu, fost profesor de Drept la Universitatea din Cernăuți. Dintre surorile lui Const. Berariu, nepoate ale pictorului popular Berlinschi, una a fost căsătorită după răp. scriitor și naționalist bucovinean, avocat Dr. Slușanschi, iar alta, după marele savant Dr. Vasile Gaină, fost profesor de Filosofie creștină și Apologetică la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Alt frate al Olimpiadei Berariu, a fost preotul din Liteni (jud. Suceava), Constantin Berariu, tatăl actualului preot-paroh Victor Berariu, dela biserica sf. Nicolae din Cernăuți, și al doamnelor Pulheria V. Tarnavschi, răpusata soție a Păr. prof. univ. Dr. Vasile Tarnavschi și Maria Saghin, văduvă după răposatul profesor univ. la Fac. de Teologie Dr. Ștefan Saghin. Fiica lui Gh. Berlinschi e soția d-lui insp.-inginer Teodor Vicol din Cernăuți, iar fiul său e parohul din Părteștii-de-jos păr. Epaminonda Berlinschi. Înțelegem deci din această genealogică spiță că pictorul Berlinschi, care-și stabili atelierul în liniștitul Satu-Mare, în mijlocul naturii, departe de sgomotul orașului, era înrudit cu cele mai distinse familii preotești din Bucovina, cu oameni, cari rămân neuitați în istoria culturală, politică și națională a acestei provincii.

În satul natal al soției sale și la gospodăria ei moștenită ca zestre, Berlinschi și-a depănat viața de muncă pa-

sionată pentru înfrumusețarea bisericilor românești din Bucovina, cu icoane, cu prapori, cu iconostase bisericești și cu diferite lucrări de sculptură artistică în lemn, fiind nu numai un talentat zugrav de icoane, ci și un neîntrecut sculptor în lemn.

* * *

Ne transportăm cu gândul în atelierul de pictură și sculptură bisericească al lui Gh. Berlinschi, instalat într-o spațioasă cameră a casei bătrânești de țară, din Satu-Mare, unde locuia cu familia.

În acest patriarhal interior, cu trei geamuri spre curtea casei, a muncit dânsul în voie bună, timp de aproape 50 ani. Sute de biserici și case, mai ales țărănești, din Bucovina, sunt împodobite cu icoane și obiecte, îndeosebi troițe și cruci de mână, artistic sculptate și pictate, comandate de evlavioși creștini români dela vestitul „zugrav“ Berlinschi din Satu-Mare, spre a-și împodobi casele după datina străbună, sau spre a face cu ele un dar bisericii, drept mulțumită lui Dumnezeu pentru ajutorul primit în multele necazuri ale vieții pământești.

Dar nu numai obiecte iconografice și xilografice mici, decorative a izvodit Berlinschi în liniștitul său atelier, ci și lucrări de proporții mari: catapitesme întregi și toate icoanele de cult a 36 biserici din Bucovina.

Între acestea, amintim aici bisericile parohiale din comunele: Seletin, Ceahor, Osehlib, Schitul Iablonăuți, lângă Cernăuți, Iordănești, Pătrăuții-de-Sus pe Siret, Vicov, Balaceana, Uidești, ș. a.

Români din toate părțile Bucovinei, îndeosebi săteni, făceau drumuri lungi până la Satu-Mare, înspre sălașul lui Berlinschi, unde se puneau la cale realizări de cucernice gânduri pentru viața creștinească a satelor noastre, în schimbul unor destul de modeste sume.

La începutul meșteșugului său, Berlinschi a lucrat singur, fără calfe și ucenici, ajutat numai de soția sa, la „auritul“ icoanelor. Mai târziu însă, când cererile se înmulțiră, și-a luat și băieți ucenici, pe cari îi învăța mai întâi „să pregătească „Grund“-ul (fondul), iar apoi îi deprindea la „ame-

stecul“ culorilor. Vedem deci, că „zugravul“ acesta, cum îi zicea norodul, maestrul xilograf și iconograf Berlinschi, a în-deplinit în epoca sa, un rol adânc în domeniul artelor religioase plastice, făcând adevărată școală de pictură bisericească el singurul în Bucovina întreagă,—înlocuind oarecum școala vechilor noastre mănăstiri, în cari se învăța și pictura și sculptura bisericească. Aceste școli cu maiștri călugări, dispărute demult din mănăstirile noastre, nu le-au putut înlocui „pictorii academici“ cu noi pretenții artistice și mai ales fără rădăcini adânci în conștiința religioasă a poporului și fără considerație la pungile mai modeste, ale sătenilor.

Vechile școli mănăstirești de pictură, dispărute prin forța împrejurărilor, le-au putut deci înlocui în secolul al XIX-lea, numai „zugravii“ bisericești, profani, dar populari, pentru că numai ei au continuat vechea tradiție de pictură religioasă, de a lucra, după modelele create în chiliile mănăstirești de altădată, copiate și răspândite apoi în toate locurile din țară de preoți, cărturari și artiști profani din lumea satelor și târgurilor noastre.

Un astfel de artist religios popular a fost și Gh. Berlinschi. Dânsul a continuat, inoficial, un învățământ artistic pentru formarea sufletului colectiv românesc în direcția unei moralități înalte, susținute cu mijloacele iconografice de înțuiție pedagogică a legilor morale creștine.

A trecut din lumea pământeană la cele vecinice, în 18 Iulie 1929, în Satu-Mare și cu el s'a stâns cel din urmă pictor religios popular al Bucovinei.

* * *

Cine vizitează biserica parohială a frunțașei comune românești Ceahor, de lângă Cernăuți, rămâne impresionat de o arătoasă icoană, pictată pe lemn, de ca 3 m. lungime și cam tot atâta lățime și așezată la intrarea în biserică, pe perețele dela miazănoapte al pridvorului. E una din operele lui Gh. Berlinschi, și ne înfățișează, „judecata cea de pe urmă“, cu fericirile raiului, și cu „muncile“ celor păcătoși în iad.

Existența acestei interesante opere iconografice a lui Gh. Berlinschi în biserica din Ceahor, influențată mai mult de folclorul românesc, cu „vămile văzduhului“, decât de ve-

chile tipice de pictură bisericească, a fost semnalată mai întâi de profesorul universitar *Leca Morariu*, în „Junimea literară” din Cernăuți (An. XIII 1924, p. 62—63).

Și pare-că e o minune că s'a păstrat intactă și nedistrusă de furia barbariei bolșevicilor păgâni din anul 1940/41, cum s'au distrus și s'au pângărit de acești dușmani ai culturii, atâtea obiecte religioase de mare valoare artistică sau istorică din patrimoniul sf. noastre Biserici românești.

Această prezentare a „Judecății de pe urmă” cu chinurile celor păcătoși în iad, e așezată aici, în pridvorul bisericii, nu din întâmplare, ci intenționat, pentru importanța ei educativă, ca mijloc de intuiție pedagogică la instrucția și educația religioasă morală a poporului de către preoți, dascălii neamului de totdeauna.

E lucru știut, că înainte de existența unui sistem de învățământ românesc organizat aparte, preoții, și „dascălii” sau cântăreții bisericești au fost primii învățători și educatori ai poporului. Dâșii învățau tineretul să „știe carte” și-i făceau educația în „tinda” sau pridvorul bisericii, folosind cărțile bisericești ca mijloace didactice, iar icoanele sfinte ca mijloace de intuiție pedagogică.

Așezarea icoanei cu scene despre „judecata cea de pe urmă” sau cu „vănile văzduhului”, în pridvorul bisericii, este deci, mai întâi o reminsicență din vechea practică a învățământului românesc, când școala, fiică a bisericii, era adăpostită în tinda ei și condusă de oamenii ei. Scopul urmărit prin așezarea acestui fel de picturi religioase în pridvorul bisericilor—ca la Ceahor, și ca la biserica din Cuhea (Cuhnea) din Maramureș ¹⁾, unde am constatat acelaș lucru—are deci un substrat pedagogic, și didactic: Scenele pictate, cari înfățișează pacea și fericirea celor buni și drepecți în „rai”, îndeamnă pe privitor la respectarea legii morale, având în vedere, în mod concretizat, răsplata ce-l așteaptă dincolo, în „lumea cealaltă”, iar scenele cu chinurile fără de sfârșit, îl îngrozesc îndemnându-l la căință și îndreptare. Sunt deci excelente mijloace de intuiție pedagogică pentru concretizarea ideilor abstracte din morala creștină, spre a le face astfel mai

¹⁾ Și ca la Dragomirna, Sf. Dumitru în Suceava etc. . . . — Nota redacției.

înțeligibile și mai pătrunzătoare în conștiința norodului. Sunt deci admirabile mijloace pentru educația voinței și ținerea mereu trează a conștiinței creștinești a omului, care trăește în timp, dar aspiră mereu eternitatea și fericirea de dincolo de mormânt.

Biserica creștină a fost cea dintâi instituție care a folosit la instrucția și educația religioasă și morală a fiilor ei mijloace intuitive plastice sau iconografice, spre a face învățătura divină a Mântuitorului cât mai apropiată de viața poporului. Biserica, prin învățătorii ei, a urmat, în această latură a activității sale, metoda și mijloacele didactice ale Mântuitorului, cel mai mare și mai iscusit pedagog al omenirii din toate timpurile, care a folosit toate mijloacele artei didactice ce-i stăteau la dispoziție în vremurile sale. Ne gândim, la asemănările, și parabolele Sale, la modul plastic al vorbirii Sale, cari totdeauna sunt și vor fi operă de artă retorică și pedagogică unică.

A fost deci în trecut și e și azi o cerință pedagogică a Bisericii de a lua ca model, la mijlocirea instrucției și educației religioase, metoda și mijloacele intuitive ale Învățătorului nostru Isus Hristos: pildele, asemănările, icoanele.

Contemplând acum „Judecata de pe urmă” dela Ceahor distingem următoarele scene :

În partea de sus, cete de îngeri și de sfinți, iar în mijlocul lor, pe tron, Mântuitorul, cu crucea într-o mână, iar cu cealaltă făcând gesticulația rostirii solemne a sentinței judecătorești. La picioarele Mântuitorului—Judecător o ceată de îngeri, gata de a-L sluji.

În josul acestei scene, începe înfățișarea Iadului, cu chinurile următorilor păcătoși, din lumea sătească :

1. „*Cine sudue de sf. Cruce*”. — Vinovatul blasfemic e tras pe o roată cu dinți de fier și biciuit de un diavol.

2. „*tălharul*”. — Spânzurat de o roată, picioarele îi ard în flacăra de foc.

3. „*Cel ce-și face singur moartea*”. — Spânzurat de limbă, un diavol zmulgându-i pletele capului. Subiectul e un țăran, purtător de plete lungi, cum e obiceiul țăranilor mai bătrâni din satele Bucovinei.

4. „*Clevetitorul*“. — Spânzurat de limbă.

5. „*Servitorii tălhari*“. — Sunt ținuți de diavol cu picioarele într'o căldare cu smoală în flăcări.

6. „*Morarul*“ (care a luat „vamă“ mai mare decât se cuvenia pentru măcinatul cerealelor). — Poartă în spate două uriașe roți de moară.

7. „*Cei ce fură haturile sau iau pământ de haram*“. — Se chinuesc, trăgând din greu la plug, înhămați câte doi, iar diavolul care poartă plugul de coarne, îi biciuește cumplit.

8. „*Bețivul*“. — Legat cu mâinile de stâlpi, un diavol, îi toarnă cu cofa rachiul pe gât.

9. „*Femeile cari păcătuiesc spre Duminică sau sârbătoare*“. — Ard în flăcări dela mijlocul trupului.

10. O femeiușă în port românesc, în cămașă cu alțițe și cu catrință, cu părul împletit în cozi, e chinuită de un diavol, care i-a ținut mâinile cu cuie de fier prin palme de câte un stâlp.

Aceasta e cocheta care e păcătuie „*farmecând bărbat strein*“.

11. Alături, „*femeia desfrânată*“, spânzurată cu capul în jos și picioarele în sus, ținute prin tălpi cu piroane de câte un stâlp, diavolul depicându-o în două cu un fereșteu.

12. „*Cel ce-și face singur moartea*“. — E călărit de un diavol, care-l mână, trăgându-l de pletele capului, ca de hățuri.

13. „*Cel ce fură știubee cu albine*“. — Diavolul, îi pompează mierea din pânțece cu un tub, pare-se de fier înfierbântat, până s'a făcut roșu ca focul.

14. „*Ucișorul*“. — Zace, legat într'un pat, cuprins de flăcările focului.

15. „*Vornicul*“ satului. — Zace, întins cu fața în jos pe-o laiță, ținut de „ciubote“ de „giurat“, iar diavolul îl lovește cu o bătă peste dos.

16. „*Cine nu umblă la biserică*“ — Legat cu lanțuri de un pat, în flăcări de foc, diavolul îi toarnă smoală în gură. La fel se chinuesc în iad „*bogatul care nu miluește pe săraci și liturghie nu plătește preotului*“.

18. „*Crâșmarul*“. — Diavolul îi toarnă cu cofa băutură pe gât în silă.

19. „*Cel care fumează Dumineca*“.—Diavolul îi bate cu ciocanul luleaua cu tutun pe gât.

20. „*Cel ce n'au venit toate Duminicile la biserică*“.—Osândit să stea pe un scaun cuprins de flacărele focului.

O caracteristică a acestor scene e faptul, că toate personagiile omenești sunt luate din lumea sătească, îmbrăcate fiind țărănește ¹⁾. Bărbații, în cămașă albă din pânză de cânepă sau în, încinși cu brâu de lână, cu plete lungi, desculți sau în opinci, afară de „vornic“ doar, care poartă cizme; iar femeile sunt îmbrăcate în cămăși albe, brodate cu alțițe și flori de bumbac sau de Țigăe, cu catrință de lână, cu părul capului împletit în jurul capului, cum e vechiul port sătesc. Deasemenea interesant e faptul, că toate păcatele pentru cari se chinuesc osândiții, sunt încălcări de lege din viața mediului rural.

Ceeace dovedește că pictorul bisericesc popular nu se Ținea orbiș de regulile vechilor noastre *Țimennii*, ci se inspira de mediul sătesc în care și pentru care își zugrăvia icoanele.

Unele motive pentru „chinurile celor păcătoși în iad“, ca de ex. pentru chinurile celor ce „nu umblă Dumineca la Biserică“, sau „păcătuesc spre Duminecă“, sau „beau tutun Dumineca“, le va fi luat zugravul Berlinschi, din folclorul religios popular, îndeosebi din Legenda Duminicii sau din legenda Pogorîrea Maicii Domnului la Iad; altele dintr'un izvor ca *Mântuirea păcătoșilor*, legende religioase apocrife, scrise la 1790, în Dorna-Candrenilor, de „dascălul Nichita“, din acest sat bucovinean, sau din *Vămile văzduhului* descrise în *Viața Sf. Vasile cel Nou* (Vezi Leca Morariu în „Jun. lit.“ loc. cit).

Astfel de picturi religioase, influențate de folclorul religios românesc, cu „vămile văzduhului“ și cu concretizarea chinurilor celor păcătoși în iad, se află în chip deosebit de frumos pictate în frescele de pe pereții exteriori ai bisericilor

¹⁾ Fapt semnalat și de Leca Morariu în plastica prezentare *La Voroneț* Bucureava 1933, p. 25. Cf. și articolul d-lui Leca Morariu, *Pentru iconografia „Judeului de apoi“* rev. „Făt-frumos“ An. III 1928, pg. 95—96.

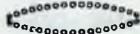
mănăstirești din Voroneț, Humor, Sucevița ¹⁾ și, desigur, în multe alte biserici strămoșești. Ele sunt nespuse de prețioase mijloace didactice de intuiție a ideilor abstracte din credința și morala creștină pentru educația religioasă a poporului de toate vârstele și de toate condițiile sociale.

La baza acestor mijloace didactice, stă deci un principiu pedagogic social.

Și, desigur, vor fi fost deci folosite cât mai mult de către educatorii poporului nostru dela sate, precum desigur le-au folosit îndeosebi învățatul preot al acestui sat, Artemie Iere-mievici-Berariu, cumnatul pictorului Berlinschi, în lupta dusă de preoțimea română pela 1894, prin cunoscuta propagandă antialcolică în masele din Bucovina, când cu „prorocul dela Mahala“ s'a ajuns la „afurisirea“ și „îngroparea“ rachiului, cu „jurământul băuturii“. Preoțimea și învățătorimea română bucovineană a muncit, cu toate mijloacele și cu multă izbândă întru disciplinarea morală și religioasă a săteanului.

La această luptă participa indirect zugravul nostru popular Gh. Berlinschi.

Simion Reli

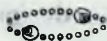

Pentru codrul secular dela Slătioara

Pentru faimosul și unicul nostru codru secular dela Slătioara următoarea veste bună pe care o reținem din chiar registrele Fondului religionar din Cernăuți:

„Ministerul Agriculturii și Domeniilor, prin decizia Nr. 9.942 din 19 Martie 1941, publicată în Mon. Of. Nr. 72 p-tea I-a, a declarat ca monumente ale naturii cele 272*24 ha din pădurea Slătioara, ce au rămas neexploatare din 671 ha inițiale, (ocolul silvic Stulpicani) și cele 290*62 ha din pădurea Valea Giumălău din ocolul silvic Pojorâta ca compensație pentru ceea ce s'a pierdut din pădurea Slătioara“.

P. conf. L. M.

¹⁾ Cf. mai ales citatul articol al lui Leca Morariu, *Vămile văzduhului în pictura noastră bisericească*, rev. „Jun. lit.“ citată.

Die Bauern

de O. Goga

*Zu euch eilt hin, ohn' Unterlass,
Mein müdes Herz. Euch Gruss ich sage.
Nur ihr bewahrt uns den Altar
Der Hoffnungen auf bess're Tage.
Ihr Christen ohne Feiertag,
Euch g'hört das Weinen meiner Saiten,
Aus Tränen und aus Schweiss geschmiedet,
Ihr besten Kinder aller Weiten.*

*In seiner grenzenlosen Gnade,
Gab euer'm Blinzeln, voller Tau,
Der Himmel seine reinsten Strahlen
Von seinem schönen heil'gen Blau.
Er gab euch Seel, um aufzufahren
Und Herz, das leicht durchschaudern soll,
Beim Blätterrauschen stiller Wälder,
Beim Quellensang, geheimnissvoll.*

*Und mitten in den Stoppelfeldern,
Ganz früh schon, ackert euer Pflug,
Denn Frühling ist's schon auf den Feldern
Und auch in eu'ren Augen, klug.
Und mild entblösst euch ihr Geheimniss
Die im Schoss die Scholl', barmherzig, hat.
Denn es erkennt euch jede Blume,
Es kennt euch gut ein jedes Blatt.*

*Ihr trägt auf euer'n beiden Armen
Die Arbeitslast, die Ertrag gebracht,
Unter den tränenfeuchten Strahlen
Der hellen Sommermorgen-Pracht.
Und niemand mildert eu're Plage;
Der gött'ge Vater nur, von allen,
Von oben knüpft euch auf die Stirne
Die Krone seiner heil'gen Strahlen.*

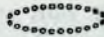
Denn euer ist die grösste Schwermut,
 Der Plagen heiligste und Qual.
 Der Stief-Herr Schläge euch erteilet,
 Da euch der Himmel segnet all'.
 Wenn für das Brot euch, als Vergeltung,
 Der Zwerg nur bittere Galle spendet,
 Erhört der Herr euch, voller Gnade,
 Und himmlisch heil'gen Trost euch spendet.

Wenn dann in Herbstes Abendruhe
 Der Pflug auf Rädern schlummert hin,
 Kommt sanft zu euch die Wälder-Nymphe,
 Unserer Träume Herrscherin
 Es kommen Fürsten, silberhelmig,
 Und Fe'n, mit Goldschmuck angetan:
 Ach! Wieviel Strahl und Glanz so eine
 Armsel'ge Strohhiitt' fassen kann.

Des Wäldergrün's getreue Brüder,
 Ihr Kinder uns'res Himmels Blau,
 Die Erde uns'rer heil'gen Ahnen
 Weih't ihr mit eu'res Leides Tau.
 Aus eu'rem Hause, wo im Schatten
 Die Doina weint, der Reigen lacht,
 Wird einst, in künft'ger Zeit, erstrahlen
 Auch unser, aller, Glück, voll Pracht.

Mein ist die Träne, die zerschellet,
 Wenn sich das Wimpern-Sieb vereint,
 Mein ist das Lied, das, in der Ode,
 Den ohnmächtigen Schmerz beweint.
 In eu'res Grammes Ruhe aber,
 Wie in eines Meeresgrund'sgebärden,
 Lebt wach der grässlich schaur'ge Sturmwind
 Der Zeiten die=alles rächen werden.

Trad. de Olvian Sorocean

Răsunete bucovinene în manuscrisele Academiei Române

Asupra a doi oameni care au venit din Țara=Ungurească și iaste prepus pentru dănșăi că sânt turb(ur)ători sau umblă pentru alt scopos rău. Spre sfârșitul lunii lui Iulie acestui anu s'au văzut doi oameni dintr'un sat ungurescu Ertucă, aice lângă un sol (sat?) la Craisul¹⁾ Misliniții, carii atâta din vorbirile ce au avut cu lăcuiitorii căt și din purtare lor cea tainică sânt în prepus că ar face vreo vorbă între lăcuiitori, sau altă oarecare răutate.

Cel dintăi iaste înalt la stat cu mustețile negre și cam păros pe față, de vrăstă ca de 32 sau până la 38 ani, cu fața rătundă și nasul lungăreț, poartă suman alb, ungurește făcut, și izmenele de pânză largi și o cămeșă ungurească scurtă, vorbește prostlenește, dară mai mult slovenește și întru aciastă limbă can rău. La dănsul sânt doao cărți: una cu tipari negru, iar alta cu slove tipărite cu roșul mestecat, care precum socotesc va fi un călindari.

Al doile om iaste tânăr fără musteață, cu statul de mijloc, cu părul negru care la frunte iaste rădicat, din care semn iaste în prepus cum că nu ar fi om prost; albeneți la față can uscăcios, cu nasul lung, fromos la ochii mirei. Înbrăcămintă are coșicel (sic) de întâi²⁾.

Ei de la nimene nu cer vre un ban de cheltuială, numai întreabă pentru aflere (sic) și mulțămire lucrătorilor și vorbăscu de slobozenia și de scuteala din toate datoriile și dăjdiile stăpânești. Cu un cuvânt ei caută a înșăla pe lăcuiitori și a-i rădica spre turburare.

De să vor afla aceste undeva să să oprească și să să trimată la Craisamtul de aici, iar unul ca acela care îi va aduce i se va da bacșiș, adecă plată.

Cernăuți 8 Septemvrie 1792.

P. conf. G. T. Kirileanu

¹⁾ Germanul *Kreis* (= cerc, ocol, ținut, județ).

²⁾ Probabil greșală a copistului, în loc de: *ca și cel de întâi*.

„Meseriașul Român”

În 26 Iulie 1942 a avut loc adunarea generală a *Societății Meseriașilor Români* din Cernăuți. Adunarea, prezidată de marele nostru Meseriaș dl. Dr. Aurel Morariu, a fost prima manifestare a solidarității unanime a meșteșugarilor și comercianților români din Bucovina de Nord în jurul drapelului naționalist și creștin, pe care această vrednică societate a clasei noastre de mijloc îl poartă cu atâta vrednicie de peste 35 ani. Într-o impresionantă cuvântare, dl. Dr. Aurel Morariu a omagiat Armata Română și pe glorioșii

Pasionatul Meseriaș Dr. Aurel Morariu

diriguitori de astăzi ai destinelor neamului, exprimând, în aprobările și aplausele unanime și permanente ale adunării toată recunoștința meșteșugărimii și muncitorimii românești pentru libertatea redată și pentru posibilitatea întoarcerii acasă. Au fost cu evlavie amintiți Alexandru Ursu, fost președinte al societății; Numitor Liteanu; preot. George Prelici; I. Teodorescu; Ilarion Gramatovici; Șt. Buliga; D. Diacon și ceilalți decedați membri ai societății.

Expunerea președintelui a evidențiat apoi greutățile prin cari, chiar și dela întoarcerea la Cernăuți — le-a întâmpinat Societatea. Toate strădanile Societății de a se repune în drepturile sale, exercitate spre folosul Românismului timp de zeci de ani de zile, au rămas infructuoase. Până astăzi Soc. „Mes. Rom.” n'a izbutit să-și aibă căminul ei, înlocuitor al Căminului, proprietate a sa. Aceasta, deși Cernăuții au atâtea mari imobile libere, cari stau părăsite și în

dărăpănare ! Distrugătorul tăvăluc al bolșevismului a distrus și prădat tot avutul societății. La 35 ani de vrednică muncă românească, Societatea „M. R.“, păstrându-și cu sfințenie avutul moral al operei sale din trecut, trebuie să-și înceapă dela capăt întemeierea și organizarea pe plan material.

În cadrul expunerilor sale, d. Dr. Aurel Morariu a mai arătat că doar la ferma model și casa de recreație a Societății, situate în comuna *Schit* de pe malul Nistrului (jud. Cernăuți), s'a izbutit în parte, grație d-lui Guvernator G-ral C. Calotescu și a d-lui Dir. al Românizării Ion Grecu. Aci întinderea moșioarei Societății a sporit la 67 hectare, luate în arendă dela Stat pe termen mai îndelungat. Casa de recreație și imobilele gospodăriei se găsesc în bunăstare. Tot pământul arabil cultivat, recolta vădindu-se bogată. În bună parte, inventarul agricol, a putut fi recuperat.

S'a mai arătat în adunarea generală că și celelalte organizații ale ei, precum reputatul Cor mixt „Meseriașul Român“, apoi Clubul Sportiv, cu acelaș nume, sunt în reconstituire, repetițiile și antrenamentele urmând cu hărnicie.

În desbaterile adunării, animate de cel mai cordial spirit de camaraderie, au luat cuvântul meșteșugarii români Traian Ilcău, dârzul Ardelean Ion Crețu, Gheorghe Vasâlcu, cuminte glăsuitorul Lazar Dascaluic, Ilie Fodorea, Vasile Drăguleanu, Ștefan Căileanu, Președ. Clubului sportiv Traian Șerban și bravul Președinte al Camerei de muncă din Cernăuți Gheorghe Marcu. După ordinea de zi și votarea cu unanimă laudă a descărcării vechiului comitet, adunarea și-a ales noua conducere a societății în următorii : Președinte Ieremie Oprișanu, tipograf ; vicepreședinte Gheorghe Ionescu, croitor ; membri : Dr. Aurel Morariu, avocat ; Traian Șerban, director-tipograf ; Ion Cernușcă, măcelar-mezelar ; Aurel Mohoreanu, tipograf ; Gheorghe Filipescu, croitor ; Nicolae Cărbunaru, comerciant ; Mihai Basarab, finichigiu ; Fodorea Ilie, tâmplar ; Ghirigore Mânzăraru, cizmar ; cenșori : Lazar Dascaluic, croitor ; Ioan Ursu, frizer și Grigorie Maga, comerciant.

Și mai ales felul de a glăsuî, atât de cinstit și atât de românește al meseriașilor noștri, ne-a determinat să medităm, nu fără anumită măhnire, asupra zbuciumului acestor vrednici fii ai Neamului și ai Bucovinei românești !...

Al. T.

Vorbe, pilde și sfaturi din înțelepciunea poporului indic ¹⁾

*Cel înțelept nicicând nu plânge ce-a pierdut,
Nici nu se tânguie după ce-a fost și a trecut,
Și nici pe cei repăsați el nu-i bocește. —
Prin asta de nerozi el se deosebește.*

*

*De paznici n'ai nevoie, când soarta te păzește,
Dar pierzi cu străji la poartă, când dânsa=așa voiește ;
În codri făr' de pază în voie poți trăi
Și'n chinuri grele=acasă în patul tău muri.*

*

*A banului putere e lucru minunat :
Adese și=un nevrednic de lume e cinstit,
Te urci până acolo, unde nici n'ai gândit,
Și chiar cel făr de merit se vede lăudat.*

*

*Chiar dacă ești puternic, de te socoși cuminte,
Dușmani tu niciodată nu căuta să=ți faci !
Cine=o să bea otravă, ca un ieșit din minte,
Numai fiindcă știe, c'aproape stă un vraciu.*

*

*Pe cei nebuni zădarnic încerci a=i sfătuî,
Tu îi înfurii numai, dar nu=i poți liniști.
Cu lapte dulce șerpilor degeaba îi hrănești,
Numai otrava 'ntr'ânșu tu astfel o sporești.*

*

*De=ar fi așa cum șarpele gândește,
Cum ticălosu 'n umbră uneltește,
Nimic pe lumea asta n'ar mai dăinui !
Și totuși, ce minune ! Noi putem trăi,
Căci nu într'una răul biruște.*

*

¹⁾ Dintr'o culegere cu acelaș titlu, gata de tipar.

*Cădire=adevărată nu-i casa, ci soția,
Căci fără dânsa casa=i mai rea decât pustia;
Acolo=i este casa, unde stă ea, și'n drum!
Palatul fără dânsa ruină=i doar și scrum.*

*

*De vrei mai bine să 'ngenunchi dușmanul,
Cu vorbe blânde=ncântă=l! Și bătlanul,
Când intră'n lac, ca să vâneze pește,
Picioru'n apă=abia dacă=i urnește.*

*

*Când tu ești slab, iar cel puternic vine
Și=ți cere de făină=un degetar —
Grăbește bucuros cu al tău dar,
Căci mâni un sac va duce dela tine.*

*

*Spre bine oricât tu i=ai îndruma
Pe cei cu suflet rău și rea pornire,
Ei n'o să=și primenească a lor fire:
Rămân cărbunii negri, oricât i=ai freca.*

*

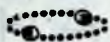
*La ce să te răzbuni, când n'ai putere?
Te faci numai de râs cu=a ta mânia!
Și bobul de năut în sus să sară știe,
Tingirea totuși nu o sparge în cădere!*

*

*Când piatra nestemată, ce fost=a destinată
Să fie prinsă'n aur, spre a=l împodobi,
Se vede'n tablă proastă cu sila ferecată,
Ea totuși strălucește, fără a mai cârti.*

*De=ocară=i meșterul cel prost,
Ce n'a pătruns al pietrei rost!*

Liviu Marian

Ctitor și adăugător al nostru:

D-l **Emilian Vasilescu**, dir. școl. în Jucica-Veche-Moși, cu suma de 1.000 lei.

— Vivant sequentes !

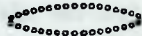
Amintiri despre profesorul Friedwagner

Puține zile după sosirea la Cernăuți, profesorul Friedwagner a ținut la Universitate o conferință despre romanitatea poporului român, combătându-i pe aceia cari pretindeau că Românii ar fi Slavi. După curs avui ocazia să-i spun profesorului Friedwagner, că Martin Opitz, întemeietorul școalei poetice din Silezia (Begründer der Schlesischen Dichterschule) a scris la 1623 poezia *Zlatna* sau „Despre liniștea sufletească” („Ruhe des Gemütes”), poezie care a făcut senzație. (Opitz avusese mai întâi un post în Liegnitz și deveni mai apoi funcționar la Gleiwitz. Principele Gabor Bethlen l-a numit în 1622 profesor la gimnaziul reformat (= liceul) din „Weissenburg” (Alba-Iulia) în Ardeal. Opitz făcu acolo cunoștință cu populația românească, luând parte la manifestările Românilor, și mai ales se încântă de *hora* noastră, dansul descris de el minunat în poezia *Zlatna*.

Opitz se bucura de oarecare trecere și'n societatea înaltă. Împăratul îi decernu titlul unui „poeta laureatus” și îi înmână în persoană cununa de laur, conferindu-i și titlul de noblete cu predicatul „von Boberfeld”.

Filoromânul Friedwagner, foarte surprins de comunicarea ce i-o făcusem, și-a scos chiar a doua zi din biblioteca Universității poeziile lui Opitz și la cursul de seară, a ținut de datoria sa, să-mi mulțamească ex cathera pentru comunicarea ce i-o servisem, spunând totodată că Opitz a adus un foarte mare serviciu cauzei românești.

Leonida Bodnărescu

A apărut :

L e c a M o r a r i u

D E L A N O I

Operă premiată în 1921 de Academia Română

Ediția a VI-a

Cu ilustrații de Aurel Jiquidî

București, Casa Școalelor 1942

Prețul 40 lei

La Râșca ¹⁾

Cine ia drumul până la Râșca, de-a dreptul din Bo-roaia, trece mai întâi prin mijlocul *Bogdăneștilor*. În acest sat întins, la fel cu învecinatele cătune de pe întreaga vale a râului Moldova, te întâmpină numai case albe, curate ca un păhar, — cu chenare albastre și roșii de-a lungul prispei și a ușii ²⁾, — toate împrejmuite cu garduri. Pe ici, pe colea, la porțile bine ferecate, fețe oacheșe, cu ochii negri iscoditori, sunt mărturiile — „sub formă de supraviețuiri“ — din adâncul timpurilor „bătrânei noastre moldovenii“.

De cum ieși din Bogdănești, pe stânga, pe un drum ce-și face loc peste prundurile pârâiașului Râștii, tot urcând la deal, din colțul de munți, într'un tulburiiu vânat, prind să apară și resturile *mănăstirii Râșca*.

Inceputurile ei se pierd în noapte, căci, din nenorocire, datele păstrate prin documente, spun foarte puțin. G. Ghi-bănescu, în „Surete și Izvoade“ II—V, vorbește de ctitorii acestui loc de reculegere, apoi de vechile acte de cumpă-rare de moșii și încă de alte multe înzestrări cu danii dom-nești. Mai lămurește golul produs prin pierderea din mănă-stire a unor „urice și drese“, în vremea pustiirilor oastei tă-tărești cât și a cetelor de Cazaci, conduse de acel Hmil Hatman, „om viteaz dar rău“, când au invadat țara Mol-dovei, prădând-o mulți ani, dela un capăt la altul, până la plaiu.

* * *

Următor al unor cărturari de slovenie, *Macarie*, epi-scopul de Roman, își avea aici metania, postrigul harnicei sale tinereți ³⁾. În chilioara strâmtă a chinoviei, a început să co-pieze cu slova caligrafică o Psaltire slavonă ⁴⁾, care, dela

¹⁾ În județul Baia.

²⁾ Artur Gorovei, *Mănăstirea Râșca*, în *Cruzimi*, Iași, 1921, p. 98.

³⁾ N. Cartoian, *Ist. lit. rom. vechi*, I, Buc., 1940, p. 38; Sextil Pușcariu, *Istoria lit. rom.*, Sibiu, ed. II, 1930, p. 46.

⁴⁾ Psaltirea cuprinde la sfârșit, în cirilică românească, o notă de fapt tradu-cere a altei vechi note slavonești, în care se arată că Psaltirea a fost scrisă în Mol-dova la 1523 de Macarie pentru mitropolitul de atunci Teoctist (Damian P. Bogdan, *Despre manuscrisele din Biblioteca Acad. Române*, în rev. „Arhiva românească“, Buc., 1940, An. IV, p. 113—114).

Neamțu, unde fusese păstrată, a ajuns iarăși la Râșca, cu hotărîtoarea afurisenie: „Cine va îndrăzni să o fure sau să o scoată într'alt loc fără de porunca năstătelului dela mănăstirea Râșca, unul ca acela să fie supt blestemul ispîșitorului celui vechiu, în veci neiertat“.

După ce a fost egumen la Neamțu (1511—1531), a ocupat scaunul episcopal de Roman (1531—1558), în vremea lui Petru Rareș și a urmașilor săi, continuând să stea în scaunul de Vlădicie al Țării de Jos și supt Alexandru Vodă Lăpușeanu.

Pe timpul egumeniei sale și mai târziu ca episcop, Macarie, știutorul de slovonește, n'a scris numai un scurt letopiseț, izvodit în felul celor păstrate în mănăstiri, la Bistrița și Putna, ci „spre a împlini poruncile domnești“, a întocmit o apologie retorică a stăpînirii lui Petru Rareș, ocrotitorul său.

„Luminat de razele unui amurg măreț“ el a închis de veci ochii, în ziua de 1 Ianuarie 1558. A fost înhumat la mănăstirea Râșca ¹⁾, între zidurile căreia și-a pecetluit, cu bună voie, soarta întregii sale vieți.

Nu s'a putut păstra mormântul acestui vlădică; în schimb a rămas piatra de mormânt a mamei lui Alexandru Lăpușeanu „Anastasia“, femeie crescută în părțile Tigheciului, și pe care fiul ei o numește fără drept, Doamnă ²⁾. Trainica biserică de zid, clădită în mijlocul mănăstirii, avea o formă deosebită de aceea a epocii lui Ștefan Vodă: era mai spațioasă, mai înaltă, cuprindea pe lângă pridvor, tinda femeilor și o încăpere pentru mormintele ctitorilor ³⁾. Inscricția

¹⁾ Gr. Ureche, *Let. Țării Moldovei*, Craiova, 1934, p. 122: „Văleatul 7066, Ghenarie 1, pristăvitu-s'au Macarie, episcopul de Roman, ziditorul și începătorul mănăstirii Râșcăi“.

²⁾ N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, I, Buc., 1905, p. 54; „Alexandru Vodă Lăpușeanu avea cu dânsul pe mama sa, Anastasia, pe care o poamește anume călugărescul retor al proslăvirii, Eftimie. Numai după cinci ani această femeie, intitulată Doamnă, după fiu și nu după acela cu care-l născuse, era coborită, nu între mormintele neamului surorii, ci în mănăstirea, care și ea înfățișează ca întemeetori și pe Petru Vodă, pe Elena și Ruxanda, dela Râșca“ (N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. V, Buc., 1937, p. 6).

³⁾ „S'a adaus un pridvor răzimat pe opt stâlpi“ și pe vremea lui Constantin Movilă.

săpată în partea de afară a peretelui amintia ultima reînnoire : „Întru cinstea și mărirea Sfântului ieromonah Nicolae, patronul acestei monastiri, la anul 1827, în zilele prea sfințitului mitropolit Veniamin Costachi, s'a lărgit în lăuntru prin dărâmarea unui perete din mijloc și s'au întărit ferestrele cu gratii și s'au adaus proscmedia, s'a mai adăogat un alt pridvor, s'a acoperit și s'a zugrăvit pe din lăuntru și pe din afară și s'a împodobit cu multe danii și moșii și drituri ne-numărate“.

Pe vremuri, după ușa de intrare în pronaos, pe un perete, deasupra ocnitei, se mai vedeau zugrăviți, începând din stânga spre dreapta : Doamna Elena, fiii Iliș și Ștefan, Petru Rareș, — cu mantia peste o haină albastră și cu o cruciuliță de aur la gât, mai departe, foarte șters, episcopul Macarie, jos Domnița Alexandra și micul Constantin ¹⁾.

La Râșca, măreața fundație a episcopului Macarie ²⁾, au aflat adăpost priitor câțiva cărturari și artiști ; cu veniturile ei s'a întreținut ortodoxia din părțile răsăritului, iar din școala de aici au ieșit mulți luminători duhovnicești.

Dintre îngrijitorii mănăstirii, Siluan, numit în schimnicie Sinodie, arătat printre cei dintâi egumeni. Piatra de mormânt a schimnicului Sinodie, împodobită de ucenicii săi, avea o însemnare redactată cu avântul retoric slavon, introdus de Macarie, . . . că „sufletul lui se veselește în mâinile lui Dumnezeu, în toată vremea“. Mai era altă piatră „pusă la 1601“ de ieromonahul Gherman precum și o inscripție pe mormântul pictorului grec, Stamatello de Costona din insula Zante ³⁾.

Între cei ce au făcut danii, un ucenic al „eruditului“ Macarie, Teofan mitropolitul, a fost „de loc“ din lăcașul

¹⁾ N. Iorga, *Ist. bis. rom.*, vol. I, p. 158—160.

²⁾ *Ibidem*, p. 155—158 ; C. C. Giurescu, în *Istoria Românilor*, vol. II, p. 1, 1937, p. 175 spune : „Mănăstirea Râșca s'a început în ziua de 10 mai 1542 și s'a isprăvit în cursul aceluiaș an, cheltuiala făcându-se „prin mâna smeritului episcop Macarie al Romanului și prin mâna lui Ioan și al lui Teodor Balșe, logofeții lui Petru Voevod“.

³⁾ N. Iorga, și G. Balș, „L. Bréhier“, în „L'art roumain ancien“ (Bul. Com. monumentelor istorice, 1925).

Râșcăi ; tot așa și Ghedeon, episcopul de Rădăuți (1587—1591), a pornit și el din Râșca, unde a și fost îngropat ¹⁾.

Dar din biserică, multe pietre funerare au fost înstrăinate, deasemenea odoarele de preț : discuri, cruci, ripide, chivote, potire de argint, alcătuind tezaurul mănăstiresc ²⁾, „s'au mistuit de focuri“, spre paguba noastră artistică.

De aici, dela mănăstire, ridică un drum sărac, de unde se intră în sihla din vecinătate.

... De altfel nu mergi cotind mult, prin locuri nesigure și dai de un drum destul de bun. Chiar în margine, e șoseaua națională care „aleargă înainte“ către centrul centrului celui mai apropiat târg, Folticeni.

G. Dimitriu

Știință și credință

O mare pildă pentru mult tineret — și chiar din zilele grele noastre încercări de astăzi, — pururi-regretatul și pururi-slăvitul profesor universitar G. G. Longinescu.

Era fiul lui Gheorghe, negustor cinstit „fabricant de lumânări de ceară prea curată“, și al Ruxandei, „mamă de profesori“ — cum spunea chiar profesorul nostru.

De mic și-a împodobit sufletul cu virtuțile credinței creștine, plămădită acolo în fața aceluia sfânt altar, unde-l aducea bunica lui, femeie evlavioasă, la denii, la Înviere și la alte sărbători bisericești.

Spune el într-o carte de mare însemnătate educativă : „Ne ducea cu sfințenie bunica la Biserica Domnească, unde era poporul nostru. Ascultam cu lumânările aprinse rugăciunile și în sufletele noastre picura astfel credința strămoșească. În Joia Paștelor ascultam cele 12 Evanghelii și Vineri după prânz, treceam curați în suflet și la îmbrăcăminte pe sub *Aierul* împodobit cu flori frumoase și cu sfeșnice scumpe, iar în noaptea Învierii ne sculam de cum toca întâia

¹⁾ N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, I, p. 53 : „Această piatră de mormânt au împodobit-o din banii lor ucenicii săi, ieromonahul Veniamin și ieromonahul Ilarion și monahul Dosoftei, părintelui lor Ghedeon, fost episcop de Rădăuți, care a răposat și s'a îngropat aici lângă zidul sfintei biserici dela Râșca, în anul 7105 (1596) și luna novemre 21“.

²⁾ Artur Gorovei, *La mănăstirca Râșca*, în „Gazeta săteanului“, a. II, 5 febr. 1895, p. 10—14.

oară, ne duceam la biserică și căutam să aprindem lumânarea de Paști din lumânarea preotului“.

Auzind aceste mărturisiri, îți retrăiești anii dragi ai copilăriei.

Lucrurile de mai sus, în simplitatea lor le spunea profesorul Longinescu la bătrânețe, câțiva ani înainte de sfârșitul său.

Avea un cult deosebit pentru *Mame și Soții*: „Două puteri, zicea el, sunt în lume mai mari decât toate: Dumnezeu în cer și Mama pe pământ. Un om e așa cum vrea Dumnezeu și cum l-a crescut Mama, care l-a făcut“... „Cei mai mari oameni ai lumii mărturiseau cu mândrie că Mamei datorau tot ce aveau mai bun în sufletul lor și tot ce au făcut mai bun în viața lor“.

Pe Mamă=sa neștiutoare de carte, o pune alături de Letiția Romano, mama lui Napoleon, cu deosebirea că cea dintâi, fu mamă de regi, iar Ruxanda Longinescu „Mamă de profesori“.

„La fel s'a spus că mamele fac pe copii și soțiile pe soți și oameni ca *Marcelin Berthelot*, mare chimist francez, *Nicolae Iorga* și alți titani ai gândirii umane își datoresc opera lor bunelor și devotatele soții.

Profesorul Longinescu a fost un om de știință, care prin lucrările sale asupra „*asociației moleculare în lichide*“ a trecut de multă vreme granițele țării și e cel dintâi, care a muncit cu râvnă întru popularizarea „științei românești pentru neamul românesc“ căci zicea el „numai prin credință și prin știință România Mare (a murit înainte de vremelnica ciuntire a hotarelor) va deveni și România Tare“.

Era un naționalist care=și iubia cu patimă Patria și Neamul, iar Focșanii nașterii și copilăriei sale, îi confunda cu Patria însăși. Odată cerându-i-se să arate titlurile ce posedă, deși era doctor în chimie, membru Corespondent al Academiei Române, el răpunse simplu: „sunt focșănean și... profesor universitar“.

Și=a iubit și venerat părinții și pe fratele mai mare, *Bădița Fani*, care le=a fost ca un părinte. Dragostea pentru ai lui a rămas și dincolo de sfârșitul lor.

Intr'o subseară eram cu el la mormântul familiei sale din Ci=mitirul Nordic. Cu toată povara betesugului său, cu multe greutateți de drum lung, venise aici, ca în singurătate să îngenunche, să se închine rămășițelor pământești ale celor scumpi inimii sale... Mersu-i devenise din ce în ce mai șovăielnic, era mișcat. Cu toiagul — tovarăș de suferință — își deschidea calea spre lăcașul de veci. Se apropie. Pipăe grilajul de fier, îi dă ocol, îl pipăe din nou și-l îmbrățișează ca pe o

ființă vie, spunându-mi după un timp: „Tare mai sunt înghețate trupurile Tatei, al Mamei și a lui Bădița Fani!... Oricum mi s'a ridicat piatra care-mi apăsa inima. Ce bine m'ași simți între ei!“...

Am stat acolo amândoi, mult, mult...

Se înoptase. Era întunec. Numai în sufletul profesorului Longinescu, mereu cufundat în besnă, era acum lumină, adevărată și deplină lumină...

Cu toată bunătatea, omenia sufletului său și celelalte calități ale sale, soarta i-a rezervat o viață plină de amar, căci 30 de ani a fost orb trăind într-o besnă nesfârșită! Dar puternica lui voință și credință a înfrânt chiar destinul. Așa, fără vedere, s'a trudit în acești 30 de ani să-și împlinească cu sfințenie misiunea de profesor, ca nimeni altul. A condus revista științifică „Natura“. A scris sute de articole de știință, a ținut conferințe și-a purtat calvarul vieții de toate zilele și 'n vremea întunecului care-l înconjura și-a tipărit operele: *Știință și Credință*, *La Radio București*, *Mamă*, *De vorbă cu un strop de apă*, *Aerul Lichid*, cele trei volume de *Cronici Științifice* și altele, — dovezi covârșitoare de ce poate omul prin voință și credință...

Acest tezaur de puternic și creator optimism i l-a sădit de bună seamă bunicuța cea smerită și sfioasă, care-și ducea nepoții de mână în fața altarului Bisericii domnești dela Focșani. În toată tragedia vieții sale, Profesorul Longinescu și-a păstrat până la sfârșit frăgezia sufletească de copil — crescut în bune tradiții și credință.

Rare ori își plângea soarta. Într'un articol din preajma Paștelor 1933 spunea: „Apasă greu pe umerii mei cei șizeci și trei de Paști. Apasă greu pe sufletul meu durerea cumplită de a nu vedea de douăzeci și patru de ani, nici a scrie, nici să citesc și nici să cunosc pe nimeni din jurul meu. Ii sărut cu drag și le cer iertare de Paște de le-am greșit ceva“...

Cunoscute-ai un om mai nefericit, mai duios și tot așa de bun creștin?

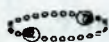
Neuitatul profesor Longinescu iubia mult graiul strămoșesc, fiind dușman de moarte al cuvintelor străine „care spurcă limba“. Deaceea s'a ostenit să înlocuiască în chimie peste 100 de termeni consacrați, transcriindu-i cu vorbe neaoș-românești.

Pasiunea cea mare a vieții a fost dragostea lui pentru orașul său natal. Ultima oară când l-am văzut în casa lui din București, mi-a spus la despărțire: „De-oi muri să nu mă lăsați printre străini; să mă duceți la Focșani, în cimitirul nordic, lângă Mama, lângă Tata

și lângă Bădița Fani, ca în amurgul serilor de vară să aud susurul Putnei, al Milcovului și cine știe, vre-un focșănean întârziat prin acel loc de liniște s'o îndura să-mi aprindă o lumânare la căpătâi"...

Voia i s'a împlinit și acum trei ani, de Paști, după ce trupul său neînsuflețit a fost părtaş la slujba sfintei Învieri, în Biserica Domnească, alături de concețâtenii lui pe care atât i-a iubit, a fost dus la locul de veci unde doarme de-atunci somn fără suferință lângă „Mama de profesori” alături de „fabricantul de lumânări de ceară prea curată” și'n tovărășia lui „Domnu Fani”, fratele iubit și ilustru, care i-a fost ca un părinte.

I. M. Dimitrescu

Ce-am învățat la Cernăuți

Am fost cetățean academic al Facultății de Teologie din Cernăuți (adică al Universității Francisco-Iosefine) între anii 1904 și 1909. Eram mai în vârstă decât colegii mei și eram căsătorit; deaceia n'am cunoscut acea latură de voie bună și de poezie pe care o aveau pe vremuri universitățile germane. Am trăit la Cernăuți mai mult ca teolog decât ca student în teologie. Și studențimea mea era tomnatică... Eram de arhiepiscopiat la Facultatea teologică din București și venisem la Cernăuți, ca să-mi iau doctoratul.

Acum patruzeci de ani, Cernăuții și Bucovina se înfățișau nouă, celor ce veniam din Regat, sub deosebite văluri și culori. Era o lume streină, la prima vedere, și mai târziu și după cercetare mai prelungă, începea să-și arate și părțile românești... Era streină în palatele oficiale, la gară, la rectorat, în restaurante, la poștă... Și începea să fie românească la barieră, lângă căruțele cu lemne, în piața de Vineri, în cancelaria profesorilor teologi, și în sălile noastre de clasă... Imi dădeam seama c'am intrat într'un mediu cu mai multă disciplină și cu mai multă seriozitate decât mediul nostru bucureștean... Lumea trăia sub conștiința și sub teama unor legi cari nu cruțau pe nimeni. Liniștea publică, siguranța tuturor, dajdia Cezarului, cinstirea bisericilor și buna credință dintre cetățeni... mi se păreau puncte și dogme necintite... Om cu om se întâlnea într-o cinste și într-o pace...

Aceasta era, după o primă atmosferizare, ceea ce noi,

proaspăt sosiții, simțiam din lumea Bucovinei împărătești. Curând, am simțit mai mult și am învățat mai mult. Am simțit, — petrecând în sala de lectură, a societății studențești *Junimea*, — așteptările, visurile nemărturisite și ascunsă permanență românească din sufletele celor ce studiau în limba germană... Am învățat, din plimbările din jurul Cernăuților, din convorbirile întâmplătoare cu cei ce aduceau în oraș lapte și verdețuri, și mai ales din spovedaniile câtorva cugete de elită că sub această armură de disciplină austriacă sângerează răni cari nu se vor vindeca decât, în viitor, la ceasul marilor dreptăți istorice...

Facultatea de Teologie din Cernăuți — singura facultate ortodoxă, pe vremea aceea, care dădea doctoratul după pravila universitară germană — era farul de lumină către care privia toată ortodoxia balcanică. Am avut, la Cernăuți, colegi bulgari (mai ales macedoneni), sârbi, din Serbia, ca și din părțile austriace și — studenții cei mai de fală — feciori români din Ardeal și din Banat. Am fost coleg, aci la facultate, cu neuitatul Avram Imbroane, cu I. P. S. Mitropolit al Ardealului Nicolae Bălan, cu diplomatul Ioan Broșu, cu Pavel Roșca și cu alți frați ardeleni și bănățeni, toți, doveditori, cu vremea, de multă vrednicie românească și cărturărească.

Ne găsim toți adunați, din toate părțile românești, ca să învățăm carte. Aici era prima și ultima ambiție a noastră. Mai cu seamă cei ce voiau să ia doctoratul în teologie trebuiau să trăiască doi-trei ani de austeră și încordată viață academică. Un doctorat în teologie, la Cernăuți, pe vremea aceea, luat cu calificativul „*ausgezeichnet, mit Stimmen-einhelligkeit*“ însemna o biruință, vrednică de păstrat în analele familiei... Greutatea examenelor de doctorat — „*strenge Prüfungen!*“ — era vestită și de toți temută. Trebuia să te știi om de muncă și capabil să te îngropi că săptămânile între zidurile chiliei tale, ca să-ți treacă prin cap că poți să iei doctoratul în teologie.

Cernăuții și Bucovina mea de altă dată mi se arată azi, după aproape patruzeci de ani, ca un fel de profil ierusalimic, ca o înălțime augustă, deasupra unor ani de grele și

pline de jertfă încordări intelectuale, de suspine înăbușite și de cununi academice cucerite.

Ce am învățat la Cernăuți, afară de miile de fapte, de evenimente, de date, de teorii, discuții și afară de vastele amfiteatre teologice pe cari începusem să le cunosc din București?

Am învățat învățătura cea mai de preț, din toată ucenicia mea teologică. Părăsisem de câțiva ani școala profană și sălile marilor dascăli Maiorescu, Iorga și Coco-Demetrescu și intrasem în — pe atunci — puțin cunoscuta și modesta facultate de teologie din București... Am găsit la noii mei dascăli, și bună voință și știință de carte... Erau, între ei vreo doi erudiți. Dar acum patruzeci de ani stăpânia, în viața și în cărturăria românească, o gălăgioasă și veselnică anarhie față de maiestatea lui Dumnezeu, față de Biserica lui și față de toți sfinții și de toți predicatorii lui. Pe neștiințute și pe nevăzute, toată teologia noastră bucureșteană, era pe vremea aceea, apăsată și paralizată de această anarhie.

Mai era încă ceva... Era ceea ce eu aveam să învăț deabia la Cernăuți. Teologia e o stranie învățătură. Nu seamănă nici cu medicina, nici cu matematica, nici cu științele naturale... Medicul, astronomul, naturalistul, dacă sunt mari învățați și mari specialiști, nu sunt absolut obligați să fie niște exemple de ireproșabilă puritate morală. În teologie cu totul altfel. Erudiția cea mai autentică și dovezile de specializare cele mai concludente sunt... o podoabă exterioară și melancolică, pentru un teolog, dacă, în intimitatea vieții lui el e un călcător al Decalogului... La Cernăuți, am cunoscut pe teologul mare cărturar dar consolidat în învățătura lui de o viață cinstită și nepătată.

Văd deapaururi, în amintirea mea robită de admirație, icoanele profesorilor preoți Eusebiu Popovici și Vasile Găină.

Mai întâi, erau preoți! Aceasta era pentru mine, cel ce veniam din București, o noutate uluitoare. Eu nu văzusem până aci, la săvârșirea Sfintei Liturghii decât foarte modești preoți, mireni și călugări. Un profesor universitar, preot și liturghisitor — așa ceva vedeai întâia oară. La catedra mitropoliei din Cernăuți se perindau, cu rânduială toți noii mei profesori: părinții Eusebiu Popovici, Constantin

Popovici, Găină, Saghin, Teodor Tarnavski, Vasile Tarnavski, Voiuțchi, V. Gheorghiu și încă doi-trei.

Decanul de vârstă și de cinstă al acestor profesori preoți era Eusebiu Popovici. Am vorbit despre el adeseori, dar niciodată îndestul. Omul acesta, când ajungeai să-l cunoști de aproape, însemna, pentru tine, noroc în viață și mare câștig sufletec. Știința lui teologică era enormă. Toți colegii lui din 1904 fuseseră ucenicii lui, chiar și venerabilul Vladimir de Repta, Mitropolitul de atunci. Timp de vreo jumătate de veac, fusese rând pe rând, profesor suplinitor la toate catedrele facultății. Dar aceste merite excepționale și toată învățătura lui păreau mai mici decât virtuțile acestui om. Eusebiu Popovici era modest, fără răutate, fără vicleșug, fără umbră de vițiu și de poftă pământești, fără ambiții și fără iubire de mărire, ca un adevărat călugăr și ca un copil nevinovat, măcar că era preot de mir și avea o casă de copii. Cuvântul lui Eusebiu Popovici, delicatetea lui socială, purtarea lui cu noi studenții, munca lui, de o jumătate de veac între rafturile bibliotecii facultății de teologie... ajunseseră un fel de legendă de aur și mândria Bucovinei, intelectuale. Lecțiile acestui om, atât de bun și de curat, și Sfânta Liturghie, săvârșită de el, aveau un prestigiu negrăit. Adevărurile pe cari le predica și le slujia, sfinte în obârșiiile lor, pare-că se încărcău de o evidență nouă, predicate și slujite de Eusebiu Popovici.

Fericită e teologia, fericită este predica și înzecit de rodnică e, în inima ta, Sfânta Liturghie, când miniștrii lui Christos sunt proaspeți și curați, scăldați în fântânele Si-loamului!

V. Găină avea mai puțin de jumătate din vârsta lui Eusebiu Popovici. Era profesor de curând și a murit pe când eram încă în pregătirea doctoratului meu. Omul acesta făcea impresiunea unei flori uriașe de bujor trandafiriu, gata să se risipească, precum s'a risipit. Fusese un student fenomenal; avea, dela Împăratul, inelul academic, doveditor că a fost în toți anii de școală, cel dintâi din promoțiune... După ce-și dăduse un strălucit doctorat în teologie, fusese câțiva ani, și cercetase bibliotecile universităților germane.

Era profesor de dogmatică și de apologetică. Era un om de o probitate cristalină. Nici un păcat, nici un secret rușinos, nici o transacție în teologia lui și cu poruncile Sfintei Evanghelii nu ieșiau la iveală din chipul lui, deosebit de nobil și de frumos! Cât de jalnic scot capul, de subt hlamida retorică, pe catedră sau pe amvon, trențele și păcatele celui ce a uitat că din comorile inimii vorbește gura!

Ascultam, în adâncă luare aminte, pe acest mare teolog și luminam și consolidam învățătura mea. *Magister dixit...* e un cuvânt pe care îl spunem uneori cu convenită ironie. În teologie e altfel. Când magistrul e om sfânt, afirmările lui sunt oracolele Sfântului Duh.

Din Cernăuți și din Bucovina anilor 1904—1909, am reintrat în Regat, doctor în teologie... Dar la râvna mea apostolică, la pregătirea mea didactică, la nerăbdarea mea de scriitor, am găsit în jurul meu, puternice stăvilare... Ce-am învățat însă dela neuității mei dascăli bucovineni mi-a rămas pentru viața aceasta și pentru cealaltă!

În literatura pe care o scriu de vreo 30 de ani, teologia mea dă năvală și umple holdele mele literare, ca macii din luna Mai, holdele dobrogene. Când am început să scriu, credința creștină și 'n genere credința în Dumnezeu însemna: superstiție și dovezi de anemică ereditate.

Azi — avem mii de evidente! — credința în Dumnezeuul părinților înseamnă dovada vârtoșiei naționale și moștenirea noastră de mare preț. Profesorii credinței în Dumnezeu ne sunt tot atât de necesari ca și ofițerii din școala de război.

Am făcut în vremea din urmă, atâta extraordinară experiență și am văzut atât de limpede ce înseamnă să-ți dai credința în Dumnezeu pe blidul de linte al teoriilor pretențioase și ateiste, încât mi se pare că orice lecții suplimentare sunt de prisos. Viguroasa credință în Dumnezeu și legătura pe viață și pe moarte cu Biserica lui sunt cheazășile noastre că nu vom muri, ci vom trăi.

Bucovina învățăturii mele de acum patruzeci de ani ni se face încă odată dascăliță, de data aceasta, cu mormintele

ei cele proaspete, cu pustiirile și cu lacrămile ei... Și scumpa Basarabie la fel.

Dealungul Prutului, dealungul Nistrului, pe ambele maluri, să aprindem, ca în noaptea Paștelor, sutele de mii de făclii ale învierii noastre românești și creștinești!

Gala Galaction

(După rev. „Viața Basarabiei“ 1942. 189—193).

Vitrina cărții

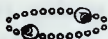
Noua Politică Socială Germană și Realizările ei. — **Inte-**resantă și bogat informată monografie, apărută la Iași 1942 și datorită destoinicului condei al d-lui Profesor univ. *Dr. M. Hacman*. Într-o adevărată sinteză, autorul schițează și analizează marea operă săvârșită de Führerul Adolf Hitler și colaboratorii săi în domeniul politicii sociale din cel de-al treilea Reich, dar și politica socială internațională. Din Ianuarie 1933 a fost pus în aplicare în Germania programul național-socialist, făurit, în cecece privește politica socială și muncitorească, încă din primele începuturi ale întemeierii doctrinei național-socialiste. Plecând dela sănătoase principii de obligare a fiecărui cetățean de a munci efectiv și de a produce cu fizicul și cu psihicul, național-socialismul german nu s'a oprit la enunțări teoretice, ci a înțeles să treacă imediat la realizări practice. Ocrotită de Ministerul Muncii Reich-ului (Reichsarbeitsministerium), munca germană s'a organizat și încadrat într-o serie de instituții pe cât de utile pe atât de interesante. Frontul Muncii germane (Deutsche Arbeitsfront) e un precursor al acestei organizații muncitorești. Sub autoritatea și directa conducere a d-lui Hierl, mandatarul Führerului pentru serviciul muncii, au luat ființă și au pornit la lucru diversele organizații sociale și muncitorești național-socialiste. Astfel: Instituția de salubritate publică (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt); în cadrul acesteia diferitele instituții de ajutorare (Hilfswerke) precum: Mama și copilul (Mutter und Kind), apoi ajutorul de iarnă (Winterhilfswerk). La 1933 ia ființă instituția Kraft durch Freude, apoi Hitlerjugend și altele.

Prin munca pe care, ajutat de destoinici și devotați colaboratori, a putut-o realiza în domeniul politicii sociale Führerul, dânsul a

izbutit să asigure muncii germane maximul de randament, iar slujitorilor ei o situație omenească și o existență solidă și permanent asigurată. Dl. Prof. Hacman constată că realizările efectuate se evidențiază pe planul desființării somajului, reglementării în general a muncii într'un sistem cât mai rațional practic, a protecțiunii muncii, a asigurării muncitorești, a protecțiunii tuturor celor loviți de greutățile acestor timpuri și'n fine a politicii sociale muncitorești internaționale.

Ne rezumăm în această scurtă încreștere asupra noii opere a d-lui prof. Hacman, atrăgând doar atenția asupra acestei foarte interesante și bogate în informații publicații. Cartea se citește cu deosebit interes și cu mult folos. O recomandăm mai ales celor ce urmăresc cu interes și seriozitate problemele muncitorești și sociale, mai actuale astăzi poate ca oricând.

M. Graur

Multe și mărunte...

Despre călțunărese. — În interesantul studiu al d-lui Dan Simonescu *Orațiile domnești în sărbători și la nunți*, publicat în „Cercetări Literare“ vol. IV, pag. 33 se zice că „aceste izvoare nu dau o definiție sau o descriere precisă călțunăritului.“

În Dicționarul manuscris al lui Iordache Golescu avem însă următoarele lămuriri, publicate în revista „Șezătoarea“ XVIII pag. 145, unde sânt și orațiile din ms. lui Vasile Creangă (pag. 9):

„Oglindărețe și călțunereșe“ — se zic muerile ce merg la mireasă cu daruri dă la ginere, cu o zi mai înainte dă nuntă, adică în ajunul nunții, între care daruri cele mai însemnate sânt *oglanda* și *călțunii* adică ciorapii, însemnând că poruncește miresei a se găti pururea în oglindă și a fi înpodobită la picere, peirea capului său. Oare dă ar trimite *furca* și *fusul* în loc dă oglindă și dă călțuni, n'ar fi mai cu cuviință, că ar însemna fericirea casei sale.“

În *nota bibliografică* dela pag. 40 s'ar fi putut adăoga cartea domnească trimisă de Constantin Mavrocordat Vătămăului și la toți sătenii dela Grumădzești ținutul Neamțului: „luând carte gospod îndată să tae 800 de bradzi carii sinta pentru nunta d-sale Vornicului Costaca (sic) și a d-lui Vel Vistier, și tăindu-i să-i încarce și să-i aducă aici la dumnnalor și iș vor lua plata dela dumnnalor.“

Iar în privința originii cuvântului *orație* la nunți, ar trebui să se țină seamă și de cuvântul *a ura, urătură*, la umblarea cu plugul în noaptea de Sf. Vasile.

G. T. Kirileanu

* * *

Iarăși „filosoful” Lucian Blaga ! — Foarte edificatoare executarea „filosofului” Lucian Blaga prin aceeași magistrală competență a d-lui D. Stăniloae, în ciclul *Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie* („Telegraful român”, Sibiu An. XC 1942). Cităm din încheiere („Tel. rom.” Nr. 33 din 16 Aug.): „Filosofia d-lui Blaga răsună în epoca noastră ca un soun întârziat al unor vremi apuse, pentru cari realitatea încă nu se descoperise cu marile ei porunci și în marea ei complexitate de azi. Departe de-a anticipa un ev nou, asemănător celui mediu, cum se pretindea, ea e o apariție tardivă a trecutului raționalist, individualist și antispiritualist. Filosofia d-lui Blaga e o poezie, construită de un suflet cu predispoziții de poet și tinzând să explice cu deosebire creația poetică. Ea își va păstra, desigur, o importanță în istoria filosofiei românești din România, ca un sistem „interesant” în rând cu alte sisteme „interesante”. În nici un caz însă ea nu poate fi privită ca o expresie autentică a spiritului românesc și deci ca un punct de plecare pentru cugetarea românească viitoare. Iar ca forță de dinamizare și înălțare a neamului, valoarea ei este minimă, fiind mai degrabă o piedecă decât un factor pozitiv.”

* * *

Porumbescene. — În excursia făcută, la 15 Septembrie 1933, împreună cu prietenul Ioan Vicoveanu, până la Șipotele Sucevii (când stabiliam ¹⁾) și data nașterii lui C. Porumbescu: 14 Oct. stil nou 1853 — deci nu 1854 !¹⁾ am mai cules următoarele date, rămase, până astăzi, necunoscute.

Din Șipotul lui Iacolie Porumbescu puțin ce mai stăruie. Doar poezia firii; și aceasta cam strâmtorată de invazia civilizației (industriale !).

Nici vechea biserică (arsă la retragerea Rușilor din 1918), nici vechea casă parohială nu mai ființează (noua casă parohială e de vreo 50 de ani).

Iacolie Porumbescu era cam debordant în erotică, nesfiindu-se nici de-o Hușăncuță de 14 primăveri...

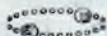
¹⁾ Cf. „Făt-Frumos” 1933, 121.

Din condica oficială zisă *Conscriptia* reținem știrile : Hieraklius Golembiowski * 1823 ; W(eib) : Emilia * 1826 ; K(inder) : 1). Emilian * 1852 † 28 Iulie 1860 ; 2). Cyprian * 1853 ; 3). Stefan * 1856 ; 4). Titus * 1859 (la Boian ?) † 12 Aug. 1860 ; 5). Maria * 1860 (13 Mart.) ; 6). Alexandru * 1862 (11 Sept.) ; 7). Aurelia * 13/8 și † 10/9 1864.

Din *Condica Născuților* vol. III (1849—1867) — datele pentru copiii lui Iraclie : 1). Emilian Golembiovski * 17 Mai 1852, † 28 Iulie 1860 (pag. 34—35) ; 2). Ciprian... ; 3). Stefan * 18 Aug. 1856 (pag. 88—89) ; 4) Maria * 13 Martie 1860 (pag. 138—139) ; 5). Alexandru * 11 Sept. 1862 (pag. 178—179) ; 6) Aurelia * 30/8 1864.

Mama e : „Emilia a Stefan Klodnitzki c. r. ferșter din Voivodeasa“.

L. M.

Cronică

Federala „Arboroasa“ din Cernăuți. — Cine cunoaște trecutul de sbucium și lupte naționaliste al Bucovinei robite până la 1918, știe ce a însemnat „Centrala Insoțirilor Raiffeisene Române“ din Cernăuți pentru ridicarea și afirmarea economică a Românilor bucovineni. Înființată încă la 1903 prin truda de adevărat apostol al lui Grigorie Filimon ¹⁾, ajutat în această mare operă a sa de vajnici precursori ai cooperăției românești bucovinene ca Preotul Mihai Bencescu, Preotul Constantin Morariu, Preotul G. Sârbu, Preotul Artemie Berariu, profesorul Leonida Bodnarescul și alții, această Centrală se transformă după desrobirea Bucovinei în Federala „Arboroasa“, continuându-și și în Bucovina liberă aceeași activitate binecuvântată.

În 1938, cu totul nemotivat (și bruscând în mod inutil sentimentele cooperatorilor români ai Bucovinei), foștii conducători dela Institutul Național al Cooperăției au dispus punerea în lichidare a Federației „Arboroasa“. După patru ani, noua conducere a Institutului Național al Cooperăției revine. Starea de lichidare a Federației „Arboroasa“ e ridicată și în fruntea acestei vechi și merituoase instituții

¹⁾ Cf. Dr. Aurel Morariu, *Grigorie Filimon (înființatorul cooperativelor române din Bucovina și primul lor inspector)*, Cernăuți, 1935.

cooperatiste e numit următorul consiliu de administrație: Președinte: Dr. Aurel Morariu; Vicepreședinte: Director Ipolit Tarnavski; membri: Director Gheorghe Posteuca; dir. școl. Ioan Marcu. În consiliul de cenzori: Dir. contabil Ion Bilețchi; dir. școl. Alexandru Hughur și dir. școl. Nicolae Prot.

Astfel Federala „Arboroasa“ îmbrățișând organizațiile cooperatiste din județele Cernăuți, Storojineț și Hotin, își reia activitatea de organizare și îndrumare în comun a acțiunii cooperative române din această regiune a țării.

M. Graur

* * *

Printre cele periodice. — Prețioase pagini închinat Bucovinei de I. M. Dimitrescu în foiletonul *Străbătând Moldova* (Partea a II-a) din ziarul „Focșanii“ An. IV Nr. 83 din 2 Aug. 1942. — Meritoriu elogiu al vârtutei moldovene în reportajul din „Bukarester Tageblatt“ del 23 Aug. 1942: Roșiori hetzen Kosaken bis zum Kaukasus; Moldauer Kavalleristen reiten in zehn Tagen 600 km. Ein grosser Reiterzug in der Zeit der Maschine und des Motors. — Ultraelocventă dovadă a temeinicieii ardelenel încifrată chiar numai în vârsta unor ziare: „Gazeta Transilvaniei“ (atât de întinerită azi) ajunsă la 105 ani; „Telegraful Român“ (foarte prețios prin peana lui D. Stăniloae) numărând 90 ani! — Corb alb între „marile“ noastre reviste „Cetatea Moldovei“ a lui Gh. A. Cuza, prin faptul că știe să nu se îmbăcseacă numai între zidurile metropolei, ci mai are ochiu și pentru largul periferiilor... — În protagonista revistă a lui Raffaele Corso, zisă ieri „Il folklore italiano“ (iar azi cu 11 nume de bottez!!!), d. T. Onciulescu divulgă și pentru Italia sancționarea faimosului G. Călinescu prin competența delui Leca Morariu, cu ocazia infamei prezentări a lui Eminescu în marea Enciclopedie italiană (v. deci „Archivio per la raccolta e lo studio delle tradizioni popolari italiane“ An. XVI 1941, 193—194). — „Revista Bucovinei“ se mai dîstinge și prin meritul del a acorda cuvenita atenție nu numai literaturii de creație (care, juvenilă cum e, prin horafiana opreliște din sertarul mesei poate numai să profite...), ci și literaturii documentare hrîsov desmormântat de d. Al. Vitencu sau corespondența lui S. Fl. Marian, dată în vileag de Leca Morariu, pagini documentare salvate din iadul nesiguranțelor noastre cine știe cu câtă trudă și cu cât capriciu al soartei!.

Elena Popescu

„**Voința Școalei**“. — Mândrul șirag de reviste bucovinene (împlinit cu: „Făt-frumos“, Buletinul „Mihai Eminescu“, Buletinul „Institutul Cernăuți“, „Revista Bucovinei“, Revista „Elena Doamna“, Revista „Aron Pumnul“) sporește azi cu reapăruta, vâjnoasa „**Revistă culturală-pedagogică a învățătorilor din Provincia Bucovina**“ „**Voința Școalei**“ (Cernăuți) An. XIX 1942 Nr. 1, 2 și 3. Bogat-inzestrată printr'un întreg comitet redacțional, în frunte cu energicul V. Herghelieșiu și cu o pleiadă de temeinici colaboratori, ca Emil Boca, Ana Drăgușanu, Teofil Lianu, S. Reli, Filimon Rusu, N. Simionovici, N. Tcaciuc-Albu, Al. Zavulovici, — dispunând și de-un amplu număr de pagini, „**Voința Școalei**“ își vedește eminentele sale calități mai ales cu *festivul* Nr. 3 „închinat împlinirii unui an dela eliberarea Bucovinei“. Profund-impresionant e permanent-deschisul Panteon al Eroilor-învățători, Sfânt Altar de jertfă închinat Patriei. În Nr. 3 și-o nouă compoziție a măestrului Al. Zavulovici: Corul bărbătesc *La tuptă sfântă*. „**Voința Școalei**“ — altă hotărîită izbândă a culturalității bucovinene.

* * *

Bucovina culturală. — Pretutindenească, slăvită desamortire a Bucovinei culturale! La 26 Iulie, Adunarea generală a Societății „Meseriașul Român“. La 2 August, adun. gen. a veteranei „Armonia“ — „Floare a superbeii culturalități bucovinene, înființată în 1881“ cum își zicea ea însași. La 17 Aug., adun. gen. a „Soc. Mazililor și Răzeșilor“. Și'n toată vacanța, harnicul colind al Societății pentru Cultură prin cele centre ale Bucovinei, cu șezători literare... După ciclul de academice ședințe ale *Institutului „Cernăuți“*, după recordul de cursuri populare ale Universității libere patronate de Soc. pentru cultură, după academiile muzicale-literare dăruite nouă de Societatea „Doamnelor Române“ — acum încă și aceastăaltă largire a orizontului cultural! Tot înainte!

L. M.

* * *

Șezătorile scriitorilor bucovineni. — Societatea scriitorilor bucovineni, secție a Societății pentru cultură din Bucovina, a inaugurat încă înainte de ocupația rusească obiceiul șezătorilor literare în orașele din Bucovina. Astăvară a reluat ciclul șezătorilor, întrerupt prin invazia rusească.

Prima șezătoare a avut loc în orașul Storojineț în ziua de 2 Iulie 1942. În modesta sală a liceului echipa de scriitori alcătuită din

d-nii Gh. Z. Antonescu, Bucevschi, T. Balan, Er. Costea, Viorel Șuluțiu, N. Tăutu, N. Tcaciuc-Albu și Dragoș Vitencu, condusă de d-l C. Loghin, președintele societății, au citit din operele lor în versuri și proză, iar d-l Tcaciuc-Albu o comedie, după ce d-l C. Loghin inaugurase șezătoarea cu o conferință despre Emanuil Grigorovitză, legat prin copilăria sa de Storojineț.

După amiazi aceiași crainici șezătoriști, la cari s'a asociat și multă lume locală, intelectuali și țărani, a făcut un pelerinaj la mormântul lui Iancu Flondor, unde a oficiat panahida un sobor de preoți în frunte cu păr. Er. Costea și a vorbit plin de avânt d-l profesor T. Balan despre personalitatea fostului luptător bucovinean.

La două săptămâni, în 26 Iulie, acelaș grup, sporită și cu alți scriitori, a poposit în orașul Pădăuți. D-l Aug. Z. N. Pop a evocat memoria scriitorului Samson Bodnărescu, iar scriitorii prezenți au desfășurat aproape același program ca la Storojineț.

După-amiaza zilei a fost consacrată unei amănunțite vizite la muzeul județean, unde d-l director Ioaneț a binevoit să le arate nu numai strădania de o viață a sa și a soției sale, ci și unul din cele mai bogat înzestrate muzee românești ce le cunoaștem. Munca soșilor Ioaneț este într'adevăr unică.

După altă săptămână, la 2 August c., echipa scriitorilor, sporită cu d-nii Tr. Cantemir, Gh. Drumur, E. Zegreanu ș. a. s'a prezentat la Suceava, pentru a cinste memoria scriitorului erou Ion Grămadă. Despre cel comemorat a vorbit cald și competent d-l prof. Șt. Pașvelescu, care are meritul întregii organizări a șezătorii.

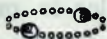
După amiazi scriitorii, împreună cu autoritățile locale și un select public, au purces în pelerinaj la mormântul lui Grămadă. A oficiat la mormânt păr. Er. Costea împreună cu starețul mănăstirii, iar d-l prof. I. Mandiuc a evocat încă odată, în cuvinte entuziaste, amintirea lui I. Grămadă.

Seria șezătorilor în celelalte orașe din provincie n'a putut continua din cauza greutății de transport.

La toate aceste șezători, scriitorii bucovineni au cefit, pe lângă produse proprii, și din operele scriitorilor bucovineni morți, legați de acelaș oraș.

Ațiune binevenită și foarte înviorătoare pentru intelectualitatea acestor orașe.

L. C.

Abonamentul:

În Țară: 300 lei pe an

În Străinătate: 500 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 150 lei pe an

CUPRINSUL:

<i>Laurentie Tomoiaga</i>	Holt Waffen! Trad. din Eminescu
<i>Leca Morariu</i>	Ei bine, nu! (Confesiune)
<i>Octavia Lupu-Morariu</i>	Popular (Versuri)
<i>Liviu Marian</i>	Veac fanariot (Versuri)
<i>Simion Reli</i>	Pictorul bisericesc popular Gheorghe Berlinschi (1855—1929)
<i>Leca Morariu</i>	Pentru codrul secular dela Slătioara
<i>Olvian Sorocean</i>	Die Bauern (Trad. din Goga)
<i>G. T. Kirileanu</i>	Răsunete bucovinene în manuscri- sele Academiei Române
<i>Al. T.</i>	„Meseriașul Român“
<i>Liviu Marian</i>	Vorbe, pilde și sfaturi din înțe- lepciunea poporului indic
* *	Cîntor și adăugător al nostru
<i>Leonida Bodnărescu</i>	Amintiri despre prof. Friedwagner
<i>G. Dimitriu</i>	La Râșca
<i>I. M. Dimitrescu</i>	Știință și Credință
<i>Gala Galacton</i>	Ce-am învățat la Cernăuți
<i>M. Graur</i>	Vitrina cărții
<i>G. T. Kirileanu și Leca Morariu</i>	Multe și mărunte
<i>M. Graur, Elena Popescu</i>	Cronică
<i>Leca Morariu și L. C.</i>	

Atenție! Abonamentul urcat!

BIBLIOGRAFIE

In Editura Casa Școalelor :

- Leca Morariu**, Dela noi, Povești, Ediția a VI-a, cu (9) desene de A. Jiquidî, București 1942.
- Ion Creangă**, Povești. Desene de Ioana Jurgea, Buc. 1942.
- S. Teodorescu-Kirileanu**, Povești basarabene. Cu desene de Aurel Jiquidî, Buc. (1942).
- Ap. D. Culea**, Când Moldovenii țineau strajă la Nistru, Buc. 1942.
- Dan Simionescu**, Legenda lui Afrodîțian, Buc. 1942.

Alte edituri :

- Al. Lascarov-Moldovanu**, Scrisori din război. Din anul vitejiei românești 1941, Ed. II Buc.
- Ion I. Nistor**, Lucius Aprobianus, Eroul Țării Șipenițului, Buc. 1941.
- Ion I. Nistor**, Românii în Transdanuvia, Buc. 1941.
- Constantin Turcu**, J. A. Vaillant, Buc.
- Emilian Vasilescu**, Apologeți creștini, Români și străini (Între cari: Vasile Găina. D. Stăniloae, G. G. Longinescu, S. Mehedinți, I. Petrovici), Buc. 1942.
- Emilian Vasilescu**, Probleme de psihologie religioasă și filosofie morală, Buc. 1941.
- Gh. T. Kirileanu**, Biserica Sf. Ioan Domnescu din Piatra-Neamț, Piatra-Neamț 1942.
- Gh. T. Kirileanu**, Conдика veche a Bisericii: Sf. Ilie din Folticeni, Bârlad 1942.
- G. Bezviconi**, Romancierul Dimitrie Moruzi Iași 1942.
- E. Ar. Zaharia**, Sânge și crini, Cernăuți 1942.
- Grigorie T. Marcu**, Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu, Omul și Opera, Sibiu 1939.
- Aurel Marin**, Sonete, Brașov.
- Anuarul Liceului „Petru-Rareș”, Piatra-Neamț pe anii 1936—1940.
- Alfred Klug**, Stuttgart 1938.
- Walther von Wartburg**, Die Entstehung der romanischen Völker, Halle=Saale, 1939.

Periodice

- „Il Giornale di politica e di letteratura”, Roma An. XVII, 1941. — „Bollettino bibliografico italiano”, Roma, An. III 1942. — „Die Kunst im deutschen Reich”, München, An. VII 1942. — „Telegraful Român”, Sibiu, XC 1942.

Inregistrată la Tribunalul Cernăuți cu Nr. 7/942 din 23 Iunie 1942.
